

TALOUDEN TASAPAINOTUSOHJELMA
VIITASAAREN KAUPUNKI
2025-2027

Kaupunginhallitus 3.6.2024

Kaupunginvaltuusto 17.6.2024

Sisällys

Johdanto	4
Tausta tasapainotukselle	4
Taloustoimikunnan työskentely	7
Aikataulu	7
Kyselyt henkilöstölle ja kaupunkilaisille	8
Hallintopalvelut	10
Elinvoimapalvelut	13
Sivistys- ja hyvinvointipalvelut	15
Perusopetus	15
Varhaiskasvatus	16
Elinympäristön- ja asumisen palvelut	19
Ympäristöpalvelut	23
Muut toimenpiteet	24

Johdanto

Tausta tasapainotukselle

Suomalaiset kunnat ovat haasteellisen taloudellisen tilanteen edessä johtuen sote-uudistuksesta sekä tulevasta TE25-uudistuksesta. Valtion heikko taloustilanne heijastuu myös kuntiin. Kuntien talous on heikentynyt nopeasti; selittävinä syinä ovat muun muassa kasvaneet kustannukset ja inflaatio, vaimea valtionosuus- ja verotulokehitys sekä alati kasvavat investointitarpeet. Petteri Orpon hallituksen kaavailemat sopeutustoimet vaikuttavat myös kuntiin.

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen on käynnistynyt. Orpon hallitusohjelmakirjauksen mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Aikataulu uudistukselle on tiivis; hallituksen tavoitteena on, että uusi rahoitusjärjestelmä tulisi voimaan 1.1.2026. Tavoitteena on, että uudistus tapahtuisi kustannusneutraalisti siten, että olemassa olevaa rahoitusta järjesteltäisiin uudelleen. Järjestelmän selkeyttäminen on kannatettavaa, mutta asettaa luonnollisesti suuria kysymysmerkkejä tulevien vuosien osalta yksittäisten kuntien ja kaupunkien, kuten Viitasaaren, valtionosuusrahoitukseen.

Jo vuonna 2024 Viitasaaren kaupungin valtionosuudet ovat laskeneet merkittävästi verrattuna esimerkiksi vuoteen 2023. Kun tähän yhdistetään myös Wiitaunionin purkautuminen sekä tuleva TE25-uudistus, pohdittavaa kokonaisuudenhallinnan osalta riittää jokaisella palvelualueella.

Sote-uudistuksen ja etenkin niin sanottujen sotesiirtoerien vaikutus valtionosuuksiin on ollut Keski-Suomelle tappiollinen. Loppuvuodesta tehtyjen arvioiden perusteella keski-suomalaisten kuntien valtionosuuksista häviää jopa 40-60 miljoonaa euroa / vuosi, mikä asettaa valtavia haasteita keski-suomalaisten kuntien talouden tasapainolle. Luvut ovat sittemmin hiukan muuttuneet esimerkiksi kehysriihen vaikutuksista. Karkeasti arvioituna nykyisessä sotesiirtoerien ja olemassa olevan valtionosuusjärjestelmän mallissa Viitasaari on hyötynyt. Kaupunki on hyötynyt jonkin verran myös maantieteellisyyteen vaikuttavista lisistä, joihin kohdistuvista muutoksista valtionosuusjärjestelmän päivitystyössä ollaan myös tekemässä linjauksia.

Vaikka on tarkoituksenmukaista, että valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vastaamaan kuntien nykyistä tehtäväkenttää, tuo se mukanaan Viitasaaren kaupungin talouteen vaikuttavia merkittäviä muutoksia, joihin on varauduttava suhteuttamalla menokehys tasapainoon tulokehityksen kanssa. Tulevaisuuden rahoitus pohja voi siis muuttua suuresti ja siten, että tässä vaiheessa sitä on vielä haasteellista edes ennakoida. Varautuminen tulevaisuuteen on siis kannatettavaa.

Seuraavassa taulukossa esitetään tämänhetkinen valtionosuuksien näkymä verrattuna vuoden 2024 talousarvioon ja tämänhetkiseen tilinpäätösennusteeseen sekä vuosille 2025-2026 hyväksyttyyn taloussuunnitelmaan. Kuluvaan vuoteen osalta ennuste on hieman talousarviota myönteisempi. Vuonna 2025 ennusteen poikkeamassa suunnitelmasta näkyy kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen poistuminen, joka huomioidaan valtionosuusjärjestelmässä kustannusneutraalisti: verotulomenetyksen korvaus pienenee ja vastaavasti kunnan oma verotulokertymä kasvaa. Vuodesta 2025 alkaen valtionosuuksiin sisältyy TE-uudistuksen rahoitus, joka ei Kuntaliiton arvion mukaan kuitenkaan riitä täysin kattamaan tulevaa kustannusten lisäystä.

VALTIONOSUUKSIEN NÄKYMÄ	TP 2023	TA 2024	TPE 2024	TS 2025	TS 2026
Valtionosuudet: suunnitelma	9 733 841	8 057 421	8 166 888	8 948 000	8 886 000
Peruspalvelujen vos	6 700 153	4 339 012	4 339 012		
Verotuloihin perustuva vos-tasaus	1 848 308	2 372 292	2 372 292		
Opetus- ja kulttuuritoimen muu vos	-127 633	31 174	145 870		
Verotulomenetyksen korvaus	1 313 013	1 314 943	1 309 714		
Valtionosuudet: ennuste			8 166 888	8 514 541	8 486 000
poikkeama suunnitelmaan			109 467	-433 459	

Vastaava verotulojen näkymä esitetään seuraavassa taulukossa. Uusimmassa verotuloennusteessa verotulot ovat selvästi suunnitelmaa paremmat jo vuonna 2024. Vuodesta 2025 alkaen vuotuista verotulokertymää kasvattaa myös edellä mainittu kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen poistuminen, mikä parantaa myös efektiivistä veroastetta.

VEROTULOJEN NÄKYMÄ	TP 2023	TA 2024	TPE 2024	TS 2025	TS 2026
Verotulot: suunnitelma	12 793 314	12 827 922	13 204 000	12 929 247	13 102 877
Kunnan tulovero	8 405 161	8 543 002	8 647 000	8 482 789	8 609 652
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 373 263	2 103 015	2 342 000	2 256 489	2 303 256
Kiinteistövero	2 014 889	2 181 905	2 215 000	2 189 969	2 189 969
Verotulot: ennuste			13 204 000	13 463 000	13 886 000
poikkeama suunnitelmaan			376 078	533 753	783 123

Suurin hallituksen kuntatalouteen suoraan kohdistama sopeutustoimi on peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehtävä yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö vuosina 2024-2027. Maamme hallitus lupasi kevään 2024 kehysriihessä kompensoida osan sote-loppulaskuun liittyvän valtionrahoituksen leikkauksista. Jos leikkaus olisi toteutunut täysimääräisesti, kuten aiemmin luultiin, olisi se merkinnyt yli 400 miljoonan euron pysyvää vähennystä kuntien valtionosuuksiin. Lisäksi kunnallisveron efektiivisyyden parannus tuo pitkällä aikavälillä kuntien talouteen lisää liikkumavaraa. Kuntakohtaista variaatiota kuitenkin on.

Tasapainoisessa kuntataloudessa verorahoitus eli verotulot ja valtionosuudet riittää kattamaan käyttötalouden nettokustannukset, rahoituskustannukset ja poistot. Käytettävissä olevan verorahoituksen riittävyys tulevina vuosina on tausta nyt käynnistetylle tasapainotustyölle. Työn tavoitteena on ensisijaisesti huomioida iso kokonaiskuva perinteisen juustohöylän sijaan.

Alla olevassa painelaskelmassa on arvioitu inflaation vaikutusta tulevien vuosien toimintamenoihin julkisten menojen hintaindeksin vuosimuutoksen pohjalta. Mikäli menokehitys noudattelisi inflaation mukaista laskennallista muutosta, kaupungin toimintamenot kasvaisivat noin 4 prosentin eli reilun miljoonan euron vuosivauhdilla.

MENOJEN PAINELASKELMA	TP	TA	TPE	paine	paine
ulkoinen	2023	2024	2024	2025	2026
Toimintamenot	-24 268 638	-25 223 040	-25 491 576	-26 512 027	-27 574 913
Henkilöstömenot	-13 708 929	-14 959 943	-13 858 032	-14 426 212	-15 017 686
Palvelujen ostot	-6 241 481	-6 525 845	-7 449 406	-7 754 832	-8 072 780
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 487 361	-2 461 386	-2 687 119	-2 786 542	-2 889 644
Avustukset	-732 197	-722 150	-732 150	-732 150	-732 150
Muut toimintamenot	-1 098 670	-553 716	-764 869	-812 291	-862 653
Menojen muutospainne vuoteen 2024 (TPE)				-1 020 450	-2 083 337
Muutospaine %				-4,0 %	-8,2 %
Muutospaine % / v				-4,0 %	-4,1 %

Muutospaineet

Julkisten menojen hintaindeksi (kunnat), vuosimuutos 2023

Henkilöstömenot	4,1 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	3,7 %
Palvelujen ostot	4,1 %
Muut käyttökustannukset	6,2 %

Työn evästyksiksi palvelualueille on annettu ohjeistus arvioida palvelutarvetta ja palvelutarpeen kehitystä tulevina vuosina, pohtien palveluiden tuottamisen prosesseja sekä sitä, miten ne vastaavat tulevaisuuden tarpeita. Palvelualueita on myös kannustettu pohtimaan vaihtoehtoisia palveluiden järjestämisen tapoja, hyödyntämään digitalisaatiota ja vaikutusarviointeja.

Huomioitavaa on myös se, että kaupungin henkilöstöstä tulee seuraavan viiden vuoden kuluessa eläköitymään lähes 25 prosenttia. Tämä on huomioitava tulevaisuuden suunnittelussa.

Tasapainotustyön yhtenä tavoitteena on myös ollut, että siinä ei pyritä vaativiin henkilöstöratkaisuihin, kuten esimerkiksi henkilöstön laajamittaisiin irtisanomisiin tai lomautuksiin.

Huomioitavaa on myös, että kaikkien toimenpiteiden osalta kustannusten arviointi on vielä haastavaa ja edellyttää toimenpiteiden jatkoselvittämistä. Osana tasapainotusohjelmaa toimenpiteet saavat kuitenkin valtuustotason periaatteellisen hyväksynnän, jonka pohjalta talouden tasapainottamistyötä jatketaan ja talousarvioprosessia ohjataan. Kaupungin taloussuunnittelun tulee jatkossa entistä vahvemmin nojata ennalta tehtyihin talousvaikutusarviointeihin.

Taloustoimikunnan työskentely

Viitasaaren kaupunginhallitus on 20.11.2023 pidetyssä kokouksessaan linjannut kaupungin talouden tasapainottamisohjelman laatimisesta vuonna 2024. Talouden tasapainottamisprosessille on tarkoituksenmukaista nimetä toimikunta ohjaamaan talouden tasapainotusohjelman laadintaa. Kaupunginhallitus nimesi toimikuntaan tammikuussa 2024 kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen puheenjohtajat, lautakuntien puheenjohtajat, palvelualuejohtajat sekä kaupunginhallituksen edustajiksi Risto Rossin, Teuvo Ruuhin sekä Seppo Kauppinen. Puheenjohtajana taloustoimikunnassa on toiminut kaupunginjohtaja. Taloustoimikunta on kokoontunut kevään aikana kuuteen valmistelukokoukseen, joiden pohjalta on laadittu oheinen tasapainotusohjelma. Tavoitteena on ollut ohjelman valmistelu siten, että sitä voidaan hyödyntää talousarvion 2025 ja taloussuunnitelman 2025-2027 laadinnassa.

Aikataulu

- 15.1.2024: taloustoimikunnan nimeäminen
- 26.1.2024: talouskyselyjen käynnistäminen
- 31.1.2024: taloustoimikunnan järjestäytymiskokous
- 14.2.2024: talouskyselyjen vastausaika päättyy
- 16.2.2024: johtoryhmän kehittämispäivä: TS 2025-2027
- 19.2.2024: valtuuston kokous ja iltakoulu (tilinpäätösennakko 2023 + varhaiskasvatuksen tilajärjestelyt)
- 26.2.2024: taloustoimikunnan 2.kokous: **elinvoima- ja hallintopalvelut**
- 18.3.2024: kaupunginhallituksen tilinpäätöskokous
- 20.3.2024: taloustoimikunnan 3. kokous: **sivistys- ja hyvinvointipalvelut**
- 3.4.2024: taloustoimikunnan 4. kokous: **ympäristöpalvelut**
- 25.4.2024: taloustoimikunnan 5. kokous: **elinympäristön- ja asumisen palvelut**
- 15.5.2024: taloustoimikunnan 6. kokous: **yhteenveto ja ohjelman viimeistely**
- 27.5.2024: kaupunginvaltuuston tilinpäätöskokous
- 3.6.2024 : ohjelman **hallituskäsittely**
- 17.6.2024: ohjelman **valtuustokäsittely**

Kyselyt henkilöstölle ja kaupunkilaisille

Viitasaaren kaupunki keräsi alkuvuodesta 2024 vakituisilta ja kausiasukkailta tietoa talouden tasapainottamisohjelman laadintaa varten. Kyselyssä tiedusteltiin kaupunkilaisten ja henkilöstön ideoita yhteiseen tasapainotustyöhön ja se toteutettiin verkkokyselynä. Tuloksia on avattu sekä johtoryhmälle että taloustoimikunnalle ja niitä on pyritty käyttämään taustatyössä. Asukaskysely tuotti reilut 30 vastausta, henkilöstön kysely vastasi alle viisi henkilöä.

Kysymyspatteristo kaupunkilaisille suunnatussa kyselyssä koostui seuraavista:

- 1. Millaisilla toimenpiteillä kaupunki voisi mielestäsi lisätä tuloja?**
- 2. Millaisilla toimenpiteillä kaupunki voisi mielestäsi vähentää menoja?**
- 3. Millaisia investointeja kaupungin tulisi toteuttaa ja miksi?**

Tulokset olivat moninaisia. Osa ehdotuksista oli selkeästi vastuultaan hyvinvointialueelle tai muulle toimijalle kuuluvia, jonka vuoksi niitä ei ole avattu vastauksissa laajemmin. Osa ehdotuksista oli sellaisia, joita kaupunki jo tekee, mutta viestintä tehdystä työstä on jäänyt vajaaksi. Kysely kuitenkin koettiin myös johtoryhmän näkökulmasta hyväksi tavaksi saada lisää ideoita työhön osallistamisen keinoin.

Tulonhankintatoimenpiteiksi nostettiin muun muassa kaupungin markkinoinnin kehittäminen ja houkuttelevuuden lisääminen, vuokra-asuntojen vuokrien laskeminen matalammalle tasolle, jotta ne houkuttelisivat enemmän uusia asukkaita, tuulivoimapuistojen perustaminen, yritysten ja yritysten investointihalukkuuden tukeminen ja uusien yritysten houkuttelu, kaupungin sloganin muuttaminen houkuttelevammaksi, turhista kiinteistöistä luopuminen, johtavien viranhaltijoiden määrän vähentäminen sekä matkailun kehittäminen. Lisäksi kannatettiin hankintaprosessien kehittämistä, vetovoiman kehittämistä ja yritysmuotoisyyttä. Logistisen sijainnin hyödyntäminen entistä monipuolisemmin nousi vastauksissa myös esiin.

Menojen vähentämisen osalta kaupunkilaiset nostivat esiin esimerkiksi hallinnon viranhaltijoiden vähentämisen, katuvalojen vähentämisen, palveluiden kilpailuttamisen, vähentämällä harrastuspaikkojen ylläpitoa, avustusten vähentämisen tapahtumille, yhdistyksille ja järjestöille, osallistamista kehittämällä, vanhojen rakennusten ylläpidon ja remontoinnin vähentämisen, kaupungintalon käytön tuottavuusnäkökulman lisäämisen ja uusien toimintojen tarkemman budjetoinnin (hahmotetaan paremmin investoinnin / toiminnon tuomat kustannukset myös pitkällä aikajänteellä).

Kaupungin investointiehdotuksiksi nostettiin katujen kunnossapidon parantaminen, jäähallin rakentaminen, yrityksiä houkuttelevien investointien lisääminen, Digikeskuksen hyödyntämistä työttömyydenhoidossa, ammattiopiston koulutusvaihtoehtojen laajentaminen, keskustan autoitumisen pysäyttäminen ja matkailuvirtojen pysäyttäminen eri keinoin. Toisaalta nostettiin

myös esiin, että tällä hetkellä kaupungin ei ole tarkoituksenmukaista investoida, vaan keskittyä olemassa olevien toimintojen kunnossapitoon sekä jatkokehittämiseen. Myös nuoriin ja koululaisiin sekä heidän hyvinvointiinsa panostaminen nähtiin tulevaisuuden tärkeimpänä investointina.

Henkilöstökyselyn kysymyspatteristo koostui seuraavista;

- 1. Millaisilla toimenpiteillä palveluita voitaisiin yksikössäsi/palvelualueellasi kehittää?**
- 2. Millaisilla toimenpiteillä yksikössäsi/palvelualueellasi voitaisiin lisätä tuloja?**
- 3. Millaisilla toimenpiteillä yksikössäsi/palvelualueellasi voitaisiin vähentää menoja?**
- 4. Millaisia investointeja yksikössäsi/palvelualueellasi tulisi mielestäsi toteuttaa ja miksi?**
- 5. Mitä muita ajatuksia sinulla on kaupungin tulojen lisäämiseksi ja menojen vähentämiseksi?**
- 6. Muita ideoita taloustoimikunnan työskentelyyn?**

Henkilöstön vastauksissa palvelualueiden toiminnan kehittämiseksi esiin nousi esimerkiksi avoimen keskusteluympäristön vahvistaminen, henkilöstön koulutuksen ylläpito ja kelpoisuuksien tarkistaminen, organisaation johtoportaan vähentäminen ja sitä kautta päätöksenteon virtaviivaistaminen. Lukiokoulutuksen markkinointi, opiskelija-asumisen ja opiskelijoille suunnattavien vapaa-aikapalveluiden kehittäminen voisivat nostaa lukion opiskelijamääriä.

Tulonlisäyksinä kyselyissä huomioitiin muun muassa palveluiden myyminen organisaation ulkopuolelle esimerkiksi erilaisten yhteistöiden kautta. Menojen vähentämisen osalta materiaalikulujen pienentäminen, sijaismäärärahojen ja ehtojen tiukentaminen, mitoitusten ja täyttöasteiden seuranta, avustavan henkilöstön ja esihenkilöiden määrän vähentäminen.

Muina ideoina henkilöstökyselyssä ilmeni kaavoituksen vauhdittaminen, mökkitonttitarjonnan lisääminen sekä kunnallisten palveluiden vaikutukset sosiaali- ja terveysten menojen vähentämiseen myös hyvinvointialueen tuottamissa palveluissa.

Hallintopalvelut

HALLINTOPALVELUT ulkoinen ja sisäinen	TA 2023	TA 2024	MUUTOS	
			euroa	%
Toimintatulot	421 977	1 519 996	1 098 019	260,2 %
Myyntitulot	365 977	1 480 996	1 115 019	304,7 %
Maksutulot	0	0	0	
Tuet ja avustukset	56 000	33 000	-23 000	-41,1 %
Muut toimintatulot	0	6 000	6 000	
Toimintamenot	-1 018 818	-1 523 439	-504 621	49,5 %
Henkilöstömenot	-259 116	-369 093	-109 977	42,4 %
Palvelujen ostot	-669 757	-1 139 187	-469 430	70,1 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 000	-6 700	300	-4,3 %
Avustukset	0	0	0	
Muut toimintamenot	-82 945	-8 459	74 486	-89,8 %
Toimintakate	-596 841	-3 443	593 398	-99,4 %
Laskennalliset kustannukset	-21 956	-2 280	19 676	-89,6 %
Poistot ja arvonalentumiset	-21 956	-2 280	19 676	-89,6 %
Muut laskennalliset kustannukset	0	0	0	
Kokonaiskustannukset	-1 040 774	-1 525 719	-484 945	46,6 %

Organisaatiomuutoksesta johtuen 2023 ja 2024 ei vertailukelpoiset.

TP 2023 pohjalta tarkisteltavaa:

- Ulkoistusprojektien kustannukset 2024
- Kertaluonteisia kirjauksia 2023 - esim. avustukset kotitalouksille, muut kulut henkilöstöhallinnossa
- Sisäiset erät – myyjän tuloarviot ja ostajan määrärahat

Aiemmin keskushallinnon nimellä määritelty toimiala jakautuu vuoden 2024 alusta kahteen palvelualueeseen; hallintopalveluihin ja elinvoimapalveluihin. Hallintopalvelujen palvelualuejohtajana toimii kaupunginsihteeri, 1.8.2024 alkaen palvelualuejohtaja.

Hallintopalveluiden palvelualueen tehtävänä on tuottaa kaupunkiorganisaation tarvitsemat päätöksenteon tukipalvelut ja henkilöstöpalvelut sekä kaupunkikonsernin organisaatioiden tarvitsemat talous- ja tietohallintopalvelut. Palvelualue vastaa kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja keskusvaalilautakunnan päätösten valmistelusta ja toimeenpanosta sekä avustaa tarkastuslautakuntaa tehtävässään. Vastuuviranhaltija näissä tehtävissä on kaupunginsihteeri, 1.8.2024 alkaen palvelualuejohtaja.

Palvelualue vastaa kaupunkikonsernin talousarvio- ja tilinpäätösprosesseista kirjanpidosta ja laskutuksesta, palkkahallinnosta, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan prosessista, rahoituksesta ja varainhoidosta sekä tuottaa palvelualueen operatiiviselle johdolle ja luottamushenkilöjohdolle ajantasaista ja analysoitua raportointitietoa päätöksenteon tueksi. Palvelualue vastaa kaupungin talous- ja tietohallinnon prosessien sekä ICT-järjestelmäkokonaisuuden ja digipalveluiden kehittämisestä, sopimushallinnasta, keskitettyjen hankintojen toteutuksesta ja hankintoihin liittyvästä ohjauksesta sekä tietoturvan ja tietosuojan ohjeistuksesta ja seurannasta. Vastuuviranhaltija näissä tehtävissä on talous- ja tietohallintojohtaja. Palvelualue vastaa henkilöstösuunnittelusta ja raportoinnista, henkilöstön rekrytointiprosesseista, toimii esihenkilöiden ja johdon tukena työsuhteasioissa sekä henkilöstökäytänteiden ja organisaation kehittämisessä.

Tulevina vuosina hallintopalveluiden asiakaspalvelutarve on heikkenevä, mutta hallinnon perustoiminnot ja velvoitteet tulevat silti säilymään.

Huomioitavaa toimenpidetaulukossa on myös, että prosessien kehittäminen voi tuoda merkittäviä työajallisia säästöjä.

IT-suunnittelija siirtyi liikkeenluovutuksella vuoden 2024 Kuntien Tiera Oy:lle.

Hallinto- ja elinvoimapalveluista tulee eläköitymään vuoteen 2029 mennessä seitsemän henkilöä.

Toimenpide	Vuosi	Arvio säästyvistä kokonaiskustannuksista / lisätulot
Kaupunginsihteerin ja henkilöstöjohtajan virkojen yhdistäminen	2024 elokuu	50.000 € / v
Automaation ja digitalisaation hyödyntäminen; sähköiseen arkistointiin siirtyminen	2025	
Puhelinvaihteen sulkeminen	2025	
Käsikassoista luopuminen	2025	
Tasetilien varojen käyttö ja valtiolta perintönä saadun omaisuuden hyödyntäminen	2024, 2025	
Taloushallinnon toimintojen ja prosessien läpikäynti (sisäiset erät, maksutavat ja niiden hallinnointi, jne.)	2024, 2025	
Tietohallinnon toimintojen ja prosessien läpikäynti: päällekkäisyyksien karsiminen ja koko organisaatiolle yhtenäisten toimintatapojen luominen (ohjelmistosäästöt, jne.)	2024, 2025	
Sisäisten tukipalveluiden kustannusten kohdistaminen palvelualueille ja toimintayksiköille (kirjaamistavan ja jakoperusteiden arviointi ja selkeys talousarviovarauksiin).	2024, 2025	

Konsernin taloushallintokokonaisuuden selvittäminen; emo ja konsernit samaan kokonaisuuteen	2025, 2026	
Konsernitili lyhytaikaiseen konsernirahoitukseen	2024	
Sijoitus- ja rahoitussuunnitelmien uudelleenjärjestely ja -arviointi (pois maksettavat lainat, keskimääräiset korkokulut ja niiden suhde valtakunnalliseen tasoon, jne.)	2024, 2025	
Varainhoitosopimuksen kilpailutus	2025	
TVA- ja TSA-järjestelmien päivittäminen	2024, 2025	
Työajanseurantajärjestelmien päivittäminen	2024, 2025	
Talkoovapaakäytäntöjen päivittäminen	2025	

Elinvoimapalvelut

ELINVOIMAPALVELUT ulkoinen ja sisäinen	TA 2023	TA 2024	MUUTOS	
			euroa	%
Toimintatulot	586 331	485 690	-100 641	-17,2 %
Myyntitulot	117 100	150 690	33 590	28,7 %
Maksutulot	0	0	0	
Tuet ja avustukset	404 231	270 000	-134 231	-33,2 %
Muut toimintatulot	65 000	65 000	0	0,0 %
Toimintamenot	-2 511 521	-2 343 595	167 926	-6,7 %
Henkilöstömenot	-882 650	-865 044	17 606	-2,0 %
Palvelujen ostot	-1 188 831	-1 069 905	118 926	-10,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-20 850	-16 750	4 100	-19,7 %
Avustukset	-283 000	-246 000	37 000	-13,1 %
Muut toimintamenot	-136 190	-145 896	-9 706	7,1 %
Toimintakate	-1 925 190	-1 857 905	67 285	-3,5 %
Laskennalliset kustannukset	-6 070	-7 301	-1 231	20,3 %
Poistot ja arvonalentumiset	-6 070	-7 301	-1 231	20,3 %
Muut laskennalliset kustannukset	0	0	0	
Kokonaiskustannukset	-2 517 591	-2 350 896	166 695	-6,6 %

Organisaatiomuutoksesta johtuen 2023 ja 2024 ei vertailukelpoiset.

TP 2023 pohjalta tarkisteltavaa:

- Työllistämistoiminnan volyymi
- Verotuskustannukset
- Yhteistoimintaosuudet
- Maa- ja metsätilojen tuotot
- Huomioitavaa: isot hankkeet (Wiilo) hankkeet ja korkokehitys

Elinvoimapalvelut eriytettiin yleishallinnosta omaksi palvelualueekseen vuoden 2024 alussa, osana Wiitaunionin purkautumiseen liittyntä organisaatiomuutosta.

Elinvoimapalvelut vastaa johtamisesta, strategiasta, edunvalvontatyöstä, kuntademokratian ja osallisuuden edistämisestä, valmiudesta ja varautumisesta, viestinnästä, markkinoinnista sekä työllisyydestä ja saavutettavuudesta. Elinvoimapalveluita johtaa kaupunginjohtaja.

Palvelutarve elinvoimapalveluiden tuottamille palveluille on jatkuva ja painoarvo kasvaa tulevaisuudessa. Monet strategisista tavoitteista ovat riippuvaisia elinvoimapalveluista. Keskeistä on pohtia tulevaisuuden ratkaisuja erityisesti konserniyhtiöiden näkökulmasta; miten toimintaa voitaisiin kehittää, mikä toisi mukanaan mahdollisesti myös säästöjä, ainakin pitkällä aikajänteellä.

TE25-uudistus muuttaa työllisyyspalveluiden talousrakennetta. Tämän lisäksi työstettävänä on Viitasaaren kaupungin omien työllisyyspalveluiden organisointi siten, että se vastaa ja palvelee parhaiten TE25-uudistuksen tavoitteita, yhteistyössä muiden palvelualueiden sekä kehittämis-yhtiön kanssa. Yhteistyössä konserniyhtiöiden kanssa elinvoimapalvelut on ollut mukana rakentamassa Viitasaaren sijoittumispalvelut -konseptia.

Elinvoimapalveluiden palvelualueella on huomioitava, että kaupungin tulevaisuuden elinvoiman ja kilpailukykyyn lisääminen edellyttää myös omarahoitusta (hankkeet, ym.). Toteutuessaan toivotulla tavalla ne kuitenkin tuovat lisärahoitusta muun muassa verotulojen muodossa.

Toimenpide	Vuosi	Arvio säästyvistä kokonaiskustannuksista / lisätulot
Konserniin kuuluvien pienten kiinteistöyhtiöiden omistusjärjestelyjen arviointi	2025, 2026	
Uusiutuvan energian hankkeiden edistäminen	2024, 2025	Kiinteistö- ja yhteisöverotuotot
Työllisyyspalveluiden organisointi: tilojen yhdistelyn osalta kustannusten selvitys	2024	
Maa- ja metsätilojen tuottoarvioiden tarkistaminen	2024, 2025	
WYP ja Witaksen yhteistyön tiivistäminen tulevaisuudessa (yhteistä henkilökuntaa?)	2026, 2027	
Asuntorakentamisen vauhdittaminen	2024, 2025, 2026	
Tyhjien liiketilojen tehokas markkinointi yhdessä konserniyhtiöiden kanssa	2024, 2025, 2026	
Harkinta hankinnoissa ja kalustossa	2024, 2025, 2026	
Kaupungintalon järkevä hyödyntäminen; yhteiskäyttötilat sekä tiloja yritysten käyttöön (kiinteistöstrategia)	2025, 2026	

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUT ulkoinen ja sisäinen	TA 2023	TP 2023	TA 2024	MUUTOS	
				euroa	%
Toimintatulot	842 018	1 155 898	747 606	-408 292	-35,3 %
Myyntitulot	303 588	610 755	203 639	-407 116	-66,7 %
Maksutulot	179 050	168 123	146 050	-22 073	-13,1 %
Tuet ja avustukset	158 280	198 251	196 817	-1 434	-0,7 %
Muut toimintatulot	201 100	178 769	201 100	22 331	12,5 %
Toimintamenot	-15 258 408	-14 836 639	-16 194 307	-1 357 668	9,2 %
Henkilöstömenot	-7 748 723	-7 654 379	-8 361 601	-707 222	9,2 %
Palvelujen ostot	-4 419 425	-4 140 514	-4 788 188	-647 674	15,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-512 459	-531 234	-513 662	17 572	-3,3 %
Avustukset	-320 250	-266 608	-309 150	-42 542	16,0 %
Muut toimintamenot	-2 257 551	-2 243 904	-2 221 706	22 198	-1,0 %
Toimintakate	-14 416 390	-13 680 741	-15 446 701	-1 765 960	12,9 %
Laskennalliset kustannukset	-110 935	-122 952	-132 972	-10 020	8,1 %
Poistot ja arvonalentumiset	-110 935	-122 952	-132 972	-10 020	8,1 %
Muut laskennalliset kustannukset	0	0	0	0	
Kokonaiskustannukset	-15 369 343	-14 959 591	-16 327 279	-1 367 688	9,1 %

Organisaatiomuutoksesta johtuen 2023 ja 2024 ei suoraan vertailukelpoiset.

TP 2023 pohjalta tarkisteltavaa:

- Myyntitulot
- Henkilöstömenoissa spv-ymv. henkilöstökorvaukset (mahdollinen menon vähennys)
- Palvelujen ostot
- Sisäiset erät – myyjän tuloarviot ja ostajan määrärahat

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut tuottaa vuoden 2024 alusta alkaen kokonaan Viitasaaren kaupunki. Sivistys- ja hyvinvointipalvelut jakautuu opetus- ja kasvatuspalveluiden palveluryhmään sekä hyvinvointi- ja vapaa-aikapalveluiden palveluryhmään. Ostopalveluina kaupunki hankkii kansalaisopisto- ja kirjastopalvelut. Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden talousarvion 2024 yhtenä tavoitteena on palvelu- ja kiinteistöstrategian laadinta, joka osaltaan tukee talouden tasapainotukseen keskittynyttä työtä.

Perusopetus

- **Haapaniemen koululla** 415 oppilasta.
- **Viitasaaren lukiolla** 86 oppilasta, yhteishaussa 2024 on 19 hakijaa lukioon. Lukion oppilasmäärä syksyllä 2024 olisi 68, joka tarkoittaa pudotusta nykyiseen oppilasmäärään.
- **Kymönkosken koululla** on 33 oppilasta, 0-6 lk. Yksi erityisryhmä sekä ryhmäperhepäivähoitoryhmä syksystä 2024 alkaen.
- **Huopanan koululla** on 38 oppilasta, 0-6 lk.

Perusopetuksessa on yhteensä noin 480 oppilasta, määrä on tippunut merkittävästi viimeisen 10 vuoden aikana. Tämänhetkisten tilastojen perusteella perusopetuksen oppilasmäärä on laskeva vuosikymmenen loppuun saakka. Tällä hetkellä alle kouluikäisiä lapsia on noin 265, esimerkiksi vuonna 2023 syntyneitä oli 39 (väestörekisterin luvut, tästä puuttuvat ne lapset, jotka eivät ole rekisterissä).

Huopanan koululla 38 oppilasta, joista kyytioppilaita 33. **Kymönkosken** koulun kapasiteetti on noin 80-100 oppilasta, tällä hetkellä 33 oppilasta, joista kuljetusoppilaita 29. Taloustoimikunta linjasi

20.3.2024, että koulujen toimintaa tulee kehittää niin, että niiden toimintasuhde on hyvä, samoin kylien tulevaisuus.

Varhaiskasvatus

Yksiköt: Marjametsä, Miekkarinne, Tuulentupa, Taikatasku, Kulmala, Muksumäki, Tenavatasku (Kymönkoski).

Osa varhaiskasvatuksen yksiköistä on vuokrakiinteistöissä. Vuorohoidon osalta lisätarvetta on esimerkiksi alle 3-vuotiaiden lastenhoitoon. Vuorohoito on yleistä paikkakunnan työpaikkarakenteessa, huomioitava myös tulevaisuudessa esimerkiksi Wiilon vaikutukset. Perhepäivähoito ei esimerkiksi ole mahdollinen ratkaisun vuorohoidon osalta.

Vuonna 2018 Suomessa otettiin käyttöön subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus, joka kasvatti lapsimääriä varhaiskasvatuksen yksiköissä. Ennakointitarpeiden näkökulmasta tärkeää, ettei jouduta jatkossa enää tilanteeseen, jossa uusia yksiköitä joudutaan perustamaan vauhdilla. Muutoksilla on merkittävät vaikutukset myös lapsiin.

Miekkarinteen päiväkodin saneerauksen kustannusarvio on useita satoja tuhansia euroja. Muksumäen tilan osalta varhaiskasvatuksella on suurimmat haasteet, koska nykyinen tila sijaitsee kerrostalon yhteydessä. Silti Muksumäelle on tällä hetkellä akuuttitarve, koska siellä on hoidossa kahdeksan lasta.

Varhaiskasvatuksen yksiköiden lisäksi kaupungilla on neljä perhepäivähoitajaa, syksystä 2024 alkaen kolme.

Yksiköistä Marjametsä on suosituin ja sinne jopa jonotetaan. Lapsimäärä varhaiskasvatuksessa on noin 170 lasta. Tilaratkaisujen ohessa haasteita tuo henkilöstön riittävyys ja rekrytointihaasteet, erityisesti pätevien varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta. Vuonna 2030 jokaisessa ryhmässä pitäisi olla yksi varhaiskasvatuksen opettaja, yksi sosionomi ja vähintään yksi hoitaja. Saatavuushaasteet valtakunnallisia. Taloustoimikunta kävi keskustelua myös avoimesta varhaiskasvatuksesta, jonka todettiin olevan suhteellisen tuore palvelu, eikä se ole vielä saavuttanut täyttä kapasiteettiaan. Tästä syystä toimintaa ei esitetä keskeytettäväksi.

Elinympäristön- ja asumisen palvelut on taloustoimikunnan työskentelyn yhteydessä kiinnittänyt huomiota, että mikäli vuokrakiinteistöjen määrää vähennetään, säästetään esimerkiksi seurakunnan tilan osalta pelkästään 24.000 € /vuosi. Kulmala saadaan muuhun käyttöön, esimerkiksi perhekeskuksen tai Harhalan käyttäjille. Wiitaseudun Yrityspalvelut Oy:ltä vuokrattu kiinteistö saataisiin takaisin yrityskäyttöön ja Tuulentupa olisi mahdollista myydä. Ruokapalvelut, kuljetuspalvelut sekä kiinteistönhuolto tuottaisivat merkittäviä säästöjä yksikkömäärän vähentyessä.

Elinympäristön- ja asumisen palvelualueella on arvioitu, että Tuulentuvan, Kulmalan, Muksumäen ja Taikataskun yhteenlasketut kulut ovat vuodessa noin 179 000€. Elinympäristön osuudet kohteiden henkilöstökulujen jyvityksestä ovat noin 20 000€, Tilakustannukset, kuten lämpö on arviolta 12 000€, vesi 2000€ ja sähkö 11 000€, Siivous kohteille on yhteensä noin 50 000 € vuodessa. Tämän lisäksi ostopalveluihin, kuten aurauksiin, kuluu vuodessa noin 23 700 euroa.

Kaupunki maksaa seurakunnalle tilavuokraa varhaiskasvatuksen yhdestä tilasta 23 000€ vuodessa ja Viitasaaren Vuokra-asunnot Oy:lle noin 23 000 € vuodessa, vaikka tämä kustannus on toki konsernin sisäistä.

Varhaiskasvatuksen pienten yksiköiden kustannukset ovat tällä hetkellä noin 70 000 - 75 000 euroa. Varhaiskasvatuksen mahdollisen tilainvestoinnin ollessa esimerkiksi 2 500 000€, poistoja vuositason tulisi noin 100 000 €, (takaisinmaksuaika investoinnille 20-25 vuotta), jolloin tasevaikutus nykykustannuksiin verrattuna on melko neutraali.

Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden eläköitymiset tulevina vuosina ovat noin 5 henkilöä / vuosi.

Toimenpide	Vuosi	Arvio säästyvistä kokonaiskustannuksista / lisätulot
Uimahallin peruskorjauksen siirtäminen investointiohjelmasta lähemmäs vuotta 2030	2029, 2030	
Perhekeskuksen ja päiväkeskuksen tilaratkaisut ja synergiaetujen selvittäminen, yhteistyössä HVA:n kanssa	2025, 2026	
Kymönkosken koulukiinteistön lämmitysmuodon ratkaiseminen (öljystä siirtyminen pellettiin)	2025	
Nuorisotalo-kiinteistön tulevaisuus; kunnon ja jatkokäytön selvittäminen	2025	

Varhaiskasvatuksen tilojen käytön järkevöittäminen: Perustelut pienemmistä yksiköistä luopumiselle, laskelmat tukipalveluista, sijaismäärärahoista, vuokrista ja henkilöstökustannuksista saatavat säästöt, pedagogiset näkökulmat, kaupunkistrategiset kasvun näkökulmat, sijoittumispalvelut, tuleva työpaikkojen saatavuus, jne.	2024, 2025	
---	------------	--

Elinympäristön- ja asumisen palvelut

Elinympäristö ja asumisen palvelualueeseen kuuluu kaupungin infra-, ja kiinteistöomaisuudesta vastaaminen. Palvelualue jakaantuu kiinteistöpalveluihin, infrapalveluihin, ruoka- ja puhtauspalveluihin ja maankäytön asiantuntijapalveluihin. Palvelualue tuottaa kiinteistöpalveluita kaupungin konsernirakenteen tytäryhtiöille. Kiinteistöistä merkittävä osa on vuokrattu hyvinvointialueelle.

Elinympäristön- ja asumisen palveluiden palvelualueella ei ole tarkoituksenmukaista tehdä massiivisia rakenteellisia muutoksia, ennen kuin koko kaupunkikonsernin kattava kiinteistö- ja palvelustrategia valmistuu. Palvelualueen tuottamien palveluiden laajuus riippuu pääasiassa muiden, erityisesti sivistys- ja hyvinvointipalveluiden palveluverkosta ja sen tasoista. Näiden lisäksi on huomioitava, että rakennusten energiatehokkuusvaatimukseen liittyvää lainsäädäntöä on runsaasti valmisteilla ja niiden lopulliset vaikutukset tai lainsäädännön voimaantulo eivät ole vielä tiedossa.

Yhdyskuntatekniikan puolelta on tuotu esiin, että lisäpalveluita ei jatkossa juurikaan rakennettaisi, sillä kulurakenteen kasvu on jo nyt ollut merkittävä.

Toimenpide	Vuosi	Arvio säästyvistä kokonaiskustannuksista / lisätulot
Metsäkiinteistöt: hoitosopimuksen ulkopuolella olleet kiinteistöt otettu hoitosopimuksen alle, tuoden lisähakkuutulo.	2025, 2026	60.000 € / vuosi
Tonttikauppojen osalta puusto jatkossa kaupungille	Jatkuva, päivitetään tonttikiinteistöjen myyntiehtoihin	
"Sirpalekiinteistöjen" myynti: 1. 931-411-2-39 "VILLELÄ" 4000 m ² , 2. 931-411-10-67 "EMOSKAARRE" 3. 931-411-10-68 " KATAJAKAARRE", 4. 931-404-2-189 "NELOSJOKELA"	2025	

Kiinteistön "Kaislalahti" myynti VVA Oy:lle	2025	
Sähköliittymien purku kiinteistöiltä, joilla ei ole niihin tarvetta (selvitystyö meneillään)	2024, 2025	
Kaupungin omistamien rakennusten maapohjien (tonttien) ostaminen (vuokratulujen säästö)	2025, 2026	noin 20.000 e / vuosi säästöä vuokratuluisissa, toki edellyttää määrärahan tontinostoon.
Rakentamattomien rakennuspaikkojen tehokkaampi myynti (esim. Muikunlahti). Määriteltävä myyntiprosessit ja hinnoittelu listauksen mukaan.	2025, 2026	
Kiinteistökannan kriittinen arviointi; myyminen / purkaminen (sprinkleripumppaamo, Kristallisirpale / vanha käsityökeskus, jne.)	2025, 2026	
Purkukuntoisten kiinteistöjen myynti: 1. Puistolantie 42, 931-410-1-65 "LÄHEAHO", myynti koko kiinteistönä 3800 m ² 2. Kellantie 19, 931-409-5-23 "LEPOLA", myynti määräalana n. 1500 m ²	2025, 2026	
Rakennusten energiatehokkuuden parantaminen (energiatehokkaammat ilmansuodattimet, ilmavirtojen optimointi,	2024, 2025, 2026	

investoinnit valaisimien muuttamiseksi LED-tekniikkaan (osa toteutettu jo)		
Uimahallin jäteveden lämmön talteenoton selvittäminen	2025	
Huopanankosken koulun yläpohjan lisäeristys	2025	
Vartiointisopimusten kilpailuttaminen (yhteistyö HVA:n kanssa)	2024, 2025	
Osakehuoneistojen myynti vuokralaiselle / niiden vapautuessa: 1. AsOy Rantaraitti Rantatie 6 as 1 2h+k+s 49,0 m² 2. AsOy Keskikartano Keskitie 17 A6 2h+k 55,0 m² 3. AsOy Pihkurinsuu Rantatie 20 B11 2h+kk 52,0 m² 4. AsOy Vi.Kappelinrinne Penttiläntie 6 A1 1h+k 33,0 m² 5. AsOy Vi.Kappelinrinne Penttiläntie 6 A5 2h+k 58,0 m² 6. AsOy Kievarinpuisto Työväentalontie 4 A4 1h+k 32,5 m² 7. Muut kohteet, jotka tarkentuvat.	2024, 2025, 2026	
Koko rivitalon myynti VVA Oy:lle, As Oy Hepokoti.	2025	
Varastojen irtaimiston läpikäynti ja myynti muun muassa Kiertonetin kautta	Jatkuva	

Liikennevalaistusten arviointi (natronpurkauslamput lediteknologiaan, sulakekoon pientäminen)	2025	
Palvelutaso, esimerkiksi liikuntapaikkojen osalta (yölliset ladunajot, ym. luopuminen).	2024, 2025	
Tilapalveluiden arviointi koko konsernin näkökulmasta	2025, 2026, 2027	
Tytäryhtiöt mukaan vakuutus- ja sähkönhankintarenkaisiin, jne.	Jatkuva	

Ympäristöpalvelut

Taloustoimikunta totesi, että ympäristöpalveluiden osalta talouden tasapainotusohjelmaan liittyviä muutoksia ei esitetä, vaan palveluiden järjestäminen on tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta tällä hetkellä. Ympäristöpalvelut yhdessä elinympäristön ja asumisen palveluiden kanssa toteuttaa kuitenkin kiinteistöveroselvityksen kiinteistörekistereiden ajantasaistamiseksi tulevien vuosien aikana.

Muut toimenpiteet

Taloustoimikunta kiinnitti työssään myös huomiota riskienhallintaan, erityisesti kaupungin isojen hankkeiden osalta. Ulkopuolisten asiantuntijapalveluiden käyttöön tulee myös kiinnittää huomiota sekä niihin liittyvien toimeksiantojen ja hankintasopimusten laadintaan.

Kaupungin toiminnan ja osaavan henkilöstön saatavuuden kannalta huomioitavaa on jatkuva positiivisen työnantajamielikuvan ylläpito sekä erilaiset toimenpiteet henkilöstön pysyvyyden turvaamiselle.

Yhteenveto

Taloustoimikunnan laatima talouden tasapainotusohjelma huomioidaan kesäkuussa 2024 käynnistyvässä vuoden 2025 talousarvion ja vuosien 2025-2027 taloussuunnitelmien valmistelun yhteydessä. Talouden tasapainotusohjelmaa on esitelty laajasti organisaatiossa; koko henkilöstölle, esihenkilöille sekä yt-toimikunnalle. Valmistelua on tehty myös tiiviisti kaupungin johtoryhmässä.

Talouden tasapainottamiseen tähtäävät keinot eivät rajoitu pelkästään tässä ohjelmassa lueteltuihin toimenpiteisiin. Palvelualueiden tulee kiinnittää huomiota palveluiden taloudelliseen tuottamiseen sekä niiden kehittämiseen jatkuvasti, osana arkityötä.